СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 172. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 27-го липня 1938. No. 172. Jersey City, N. J., Wednesday, July 27, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": Bergen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БОМБОВИЙ ЗАМАХ НА ҐУБЕРНАТОРА ПУЕРТО РІКА

САН ХВАН (Пуерто Ріко). — Підчас перегляду війська у місті Понсе, влаштованім для відсвяткування 40. річниці прибуття американських військ до цеї країни, віддано до губернатора кільканацять вистрілів, видно з наміром убити його.

Поліція почала негайно стріляти до напасників. Згинули підчас стріляннини дві особи, а понад трицять були ранені. Губернатор вийшов ціло.

Поліція обвинувачує за замах Томаса Льопеса де Вікторія й Еліфаса Ескобара, пуерторіканських націоналістів, котрих арештовано. На кожного з них установлено кавцію на суму $25,000.

АДВОКАТИ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ „НОВОГО РОЗДІЛУ".

КЛІВЛЕНД (Огайо). — У понеділок відкрито тут річні збори Американської Адвокатської Палати. На перших зборах було коло 5,000 учасників.

У своїй вступній промові Артур Вендербилт адвокат з Нюарку, Н. Дж., гострими словами виступав проти „нового розділу" президента Рузвелта та ріжних „альфабетичних" бюр федерального уряду. Він казав, що уряд хилиться до деспотизму, та закликав адвокатів до боротьби.

Потім суддя Рід остерігав адвокатів перед замиканням своїх мозків перед новиною.

ЗА ТРЕТЮ КАДЕНЦІЮ ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

ВАШИНГТОН. — Мішігенський сенатор Вендерберг сказав у листі до своїх виборців, що президент Рузвелт думає ставити свою кандидатуру на номінацію з боку Демократичної Партії на третю президентську каденцію. Одначе, каже сенатор, Рузвелтові ці заходи не поведуться.

КОНСЕРВАТИСТИ ВИТАЮТЬ НЕВДАЧУ МЕЙВЕРИКА.

ВАШИНГТОН. — Консевативні круги в Демократичній Партії тішаться з того, що конгресмен Мейверик, відомий прихильник президента Рузвелта, не дістав при правиборах піддержки зо своєї партії. Вони вважають це за важну признаку основного повороту суспільної опінії проти Рузвелта. За провідника консервативної групи в Демократичній Партії вважають віцепрезидента Ґарнера.

КОРАБЕЛЬ ЖЕРТВОЮ БУРІ.

ҐЛУСТЕР (Масачусетс). — На гористих скелях побережжя недалеко звідсіля осів рибацький корабель „Онкел Сем", що вибрався був на ловлю макрелі.

Корабель прибережної сторожі „Ґаріет Лейн" поплив йому на ратунок, але як доплив до „Онкела Сема", корабель уже розпадався на дві половини, перерізаний гострою скелею. Моряки викинули були 45,000 фунтів риби поза поклад, щоб ратувати корабель, але це ніщо не здалося. Прибережна сторожа врятувала 16 людей залоги корабля, а корабель лишила на жертву хвиль.

ВЧИТЕЛІ ТАНЦІВ ПРОТИ СВОЇХ РЕКЕТІРІВ.

НЮ ЙОРК. — Коло 400 вчителів і вчительок танців зібралися тут на річну кинвенцію в готелі Парк Сентрал і зараз першого дня рішили повести гарячу кампанію проти „рекетірів" у цій професії, які не мають найменшого поняття про танці, а знають лиш одно: збирати з людей оплати.

ЗАБАГАТО ГАЛАСУ В ПОРТІ.

НЮ ЙОРК. — Морське Товариство Ню Йорку виступило з публичним закликом до капітанів кораблів і лодок, щоб вони перестали витрублювати в порті без потреби. Заклик видано на жалобу міського уряду, що в порті здовж побережжя забагато непотрібного галасу.

ПОГОРІЛИ НА СМЕРТЬ В АВТОВІМ ВИПАДКУ.

ЮНЮН СИТІ (Ню Джерзі). — Підчас густої мряки, що навістила цю околицю в понеділок рано, зударилися з собою ідучі з противних боків два авта. В пожарі авт згоріли два мурини. Сім інших осіб вирятувано на час з пожару й відставлено до шпиталів.

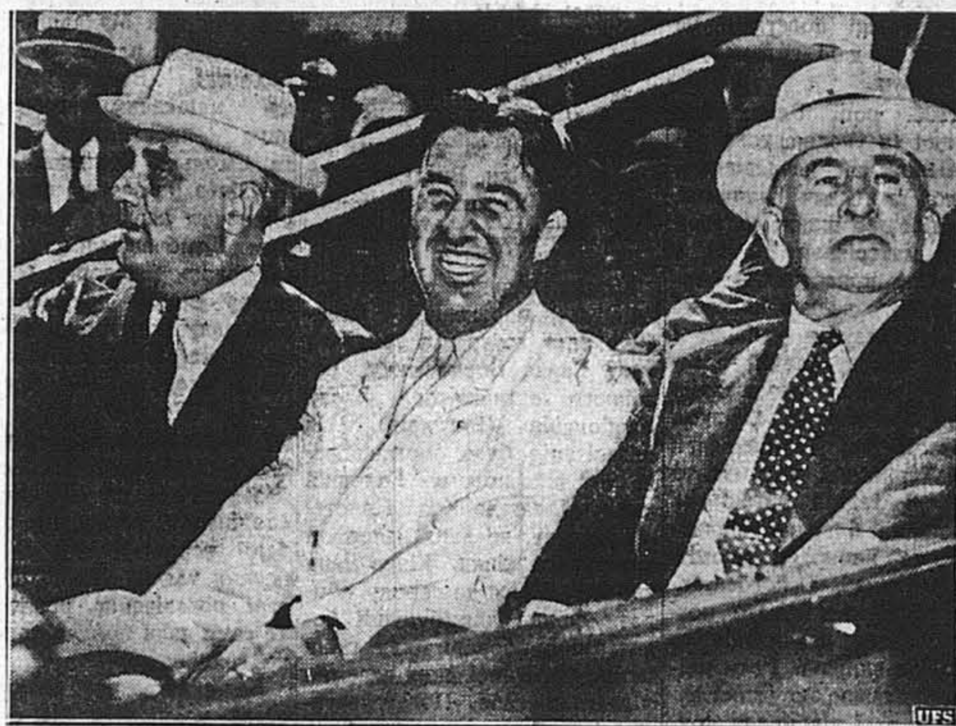
РОКЕФЕЛЕР СПОДІВАЄТЬСЯ МИРУ.

НЮ ЙОРК. — Джан Д. Рокефелер, відомий американський міліярдер, заявив при повороті з Европи, що на основі своїх спостережень в Европі він не сподівається війни.

ЗА ПОЛІТИКАНСТВО В КРАЄВІЙ РАДІ ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК. — Джан Брофі, краєвий директор Комітету Промислової Організації, осуджує закиди Американської Федерації Праці проти Краєвої Ради Робітничих Відносин, що, мовляв, вона мішається до боротьби серед юній та попирає Комітет проти Федерації, як позбавлені фактичної основи.

Ці закиди були піднесені в останньому числі місячника „Федерейшенист", офіціяльнім органі Американської Федерації Праці.

ПОЛІТИЧНІ ВІДВИДИНИ.

Підчас своєї подорожі по західних стейтах президент Рузвелт відвідав у Ковинґтоні, Кентокі, губернатора А. В. „Гепі" Чендлера, одного з найгостріших критиків президентової політики та суперника сенатора Барклі, щирого приятеля президента. На авті сидять попри себе всі три; лише що президент дивиться в інший бік від усміхненого ґубернатора, а сенатор дивиться собі геть від свого противника.

ВИРОБИЛИ ОПРАВУ ДЛЯ НАЙБІЛЬШОЇ СОЧКИ.

У спеціяльній сталевій фабриці в Іст Питсбурґу викінчено виріб і вишліфування сталевої оправи для 200-цалевого „ока", себто скляної сочки, що має бути уставлена у найбільшім телескопі світу на горі Паломар, у Каліфорнії.

НА ВИПАДОК НЕПОГОДИ ЗВЕРНУТЬ ГРОШІ.

Управа чехословацького живця Піщани впала на доволі оригінальний плян, яким чином стягнути гостей до живця. А саме управа живця проголосила, що лікуванці не повинні боятися поганої погоди, бо на випадок дощу, на підставі окремого рішення управи живця, всім лікуванцям, які схочуть відїхати, звернуть кліматичну таксу.

Ця вістка мала добрий успіх, бо наплив гостей до Піщан відразу збільшився. Та виринуло тепер питання, чи таке рішення управи живця не підірве фінансів самого живця з уваги на теперішню негоду та на сподіване слотливе літо.

СКАНДАЛЬНА АФЕРА МІЖ ФРАНЦУЗЬКИМИ СОЦІЯЛІСТАМИ.

Італійська аґенція Стефані повідомляє, що у Франції виявилася скандальна афера. Героем афери є Поль Жуо, син провідника ґенеральної конференції праці, який купив замок у місцевості Колє за гроші, призбирані червоним в Еспанії. Щоби пустити кінці в воду, Поль Жуо записав замок на назвище своєї приятельки Зузанни Лясоб. Одначе саме його приятелька зробила йому найбільшу несподіванку, бо до замку стягнула свого приятеля і рішили обоє замок продати. Довідавшись про зраду невірної приятельки, Поль Жуо примусив її написати заяву, що замок є виключно його власністю. Тепер справа опинилася в суді, бо Зузанна Лясоб внесла позов.

ФИЛИПИНЦІ ЗАКИДАЮТЬ КЛИЧ САМОСТІЙНОСТИ.

Підчас теперішньої виборчої агітації політичні партії Филипинських островів закинули зовсім уживати клич незалежности Филипинів від Злучених Держав. Кандидати не вагаються заявлятись за те, щоб Филипини належали до Злучених Держав принаймні ще 25 літ. Уряд добачує в цій зміні політики филипинців вплив натиску японців на народи Далекого Сходу.

Р. З. Т. НЕ ОДЕРЖАЛО ДОМІНІЯЛЬНОГО ЧАРТЕРУ.

Банковий і торговельний комітет домініяльного парляметну в Отаві остаточно відкинув законопроєкт, щоб Робітничому Запомоговому Товариству (РЗТ) з осідком у Вінніпеґу надати домініяльний чартер. Дотепер ця організація мала чартер на провінцію Манітоба.

Посол Павло Мартин, промовляючи на засіданні згаданого комітету, заявив: „Я противлюся згаданому законопроєктові, бо РЗТ є комуністичною орґанізацією". Посол Йосиф Торнсон з округи Селкирк, Ман., з усіх сил старався, щоб згаданий законопроєкт перейшов через комітет. Він просив, щоб комітет зчеркнув уступи в чартері, які відносяться до „просвітньої діяльности" згаданого товариства, щоб у той спосіб унеможливити ведення комуністичних шкіл в РЗТ. Однак інтервенція посла Торнсона не помогла, бо більшість послів у комітеті спротивилася тому, щоб РЗТ одржало чартер на Канаду. Посол Ралф Мейбенк з Вінніпеґу ствердив, що провід РЗТ знаходиться в руках комуністів.

Як відомо, РЗТ має біля Вінніпеґу земельну посілість з розкішними будинками. В тім домі що року відбуваються курси, на яких викладають відомі комуністи українського й не-українського походження. Чого на тих курсах учать, легко догадатися.

НЕ ХОЧУТЬ ВОЮВАТИ.

Сім балтійських держав, Швеція, Норвеґія, Данія, Фінляндія, Голяндія, Бельґія і Люксембурґ, заявили на зібранні своїх представників у Копенгаґені, що вразі війни між великими державами вони не будуть до неї втручатися.

ОВАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИМ ВОРОЖБИТАМ.

У Парижі закінчився процес проти трьох ворожбитів, які подавали цікавим французам числа льотерійних льосів і тягнули з цього велитенські користі. Один із ворожбитів, котрий виступав під назвищем проф. Оляфа, утримував бюро, в якому працювало 40 осіб, щоби писати ради для легковірних громадян. Суд засудив ворожбитів на невеличкі грошеві кари. Зате публика уладила ворожбитам бурхливу овацію.

ТАЄМНЕ ВБИВСТВО У ПОЇЗДІ.

На шляху Париж—Тіонвіль знайшли в поїзді тіло невідомого чоловіка з раною в голові. При вбитім знайшли документи на назвище одного зо старшин полку з Тіонвіль. Слідство виявило, що документи були фальшиві, бо правдивий старшина з Тіонвіль живе здоровий і радіє життям. Зате поліція попала у звязку з цим убивством на слід великої афери з пачкуванням зброї до червоної Еспанії. Виявилося, що вбитий вів життя на широку мірку в Парижі, черпаючи доходи з невідомих джерел та брав участь у чековій афері. Називається Гіляріон. Далі стверджено, що вбитий виїхав з Парижа зовсім несподівано до Тіонвіль. У його помешканні поліція знайшла шифровані телеграми, в яких згадувалося про Барсельону і міжнародню бриґаду. Преса розписується широко про це сензаційне вбивство, здогадуючися, що той злочин тісно вяжеться з пачкуванням зброї до червоної Еспанії.

„ГОЛОСІННЯ НАРОДНЄ"

ЛЬВІВ. — Львівське „Діло" передруковує уривки зо статті органу варшавської православної метрополії, „Слова". В ній змальовується положення на Холмщині в таких красках: „Те, що діється на Холмщині, описати вже важко. Того багатства фактів, які напливають кожного дня, вже не обняти в кількох словах статті. Нарід голосить. На численні заяви про алярмуючі переступи, що діються поруч з чинами „з наказу", приходить відповідь: „Ліс рубають, тріски летять". З місць лунає одно: „Рятуйте нас". Десятки делеґацій оббивають пороги установ. І поки вони тут, пливуть до них телеграми з місць про те, що останній крок зроблено: „Церкев збужоно" — „церкву знищено". Одинокими маяками стоять церкви так званих „етатних" парафій. Старі, давно замкнені церкви, де богослуження взагалі не відправляється, бурять, „ажеби свим відокєм не шпецілі мейсцовосці і нє пшипомінали Росії Совецкєй". А нові, скромні молитовні доми і церкви, побудовані замісць них, бурять „для того, же сон нелеґальне".

„Православні цвинтарі при всіх тих церквах закривають. Ксьондзи в супроводі поліцаїв приїздять пересвячувати церковні цвинтарі на католицькі. Невідомі особи роблять нахабні напасти на православних священиків: вибивають вікна в домах, стріляють; не говоримо вже про образу словами. Десять жінок з парохії села Хмільок, деякі відірвані від грудних дітей, сім тижнів терплять в арешті в місті Білгороді за спротив владі при замиканні молитовного дому. Кривд так багато, що їх уже перерахувати і переказати годі".

ПЕРША РОЗПРАВА ЗА ВИВЛАСНЕННЯ ПЛОЩІ „СОКОЛА-БАТЬКА".

ЛЬВІВ. — У покликаному воєводою окремому суді відбулась у Львові 14 липня ц.р. перша розправа за вивласнення площі Сокола-Батька. Власника площі заступав д-р К. Паньківський. У ході розправи д-р Паньківський заявив, що старшина Сокола-Батька не може в ніякому разі продати площі при вулиці Стрийській. На це представники війська, воєвідства і маґістрату сказали, що мусять забрати площу, бо вона потрібна для цілей оборони держави. На попередній спротив власника площі, що площі не забирають фактично для цілей оборони, протилежна сторона заявила, що про те може рішати тільки військова влада. Підписані протоколу покликали оціночну комісію, зложену з кількох інжинірів, що має оцінити вартість площі. Переведення оцінки потребає довший час (коло шість тижнів). Тому розправу відложили аж до видання осуду оціночної комісії.

АЛЬПІНІСТИ ДОВЕРШИЛИ НЕЙМОВІРНЕ.

ЖЕНЕВА. — Хоч усі знавці „дряпання по горах" ствердили, що чотири альпіністи, які при помочі залізних цвяхів і мотузків хотіли видряпатися по прямовисній стіні на милю високу скалу „Айґерванд", пропащі, — то проте вони таки доконали неймовірне і, не звертаючи уваги на бурі і сніговиці, які в останніх годинах дряпання їх навістили, добились до вершка скали. Впродовж кількох годин дряпання вони, притулившись до стіни й заховавшись у сніг, пережили найгірше. Потім серед темряви і сніговиці почали поволі далі спинатися вгору. Швайцарська влада тепер відідхнула і має надію, що коли „неймовірне" показалось „імовірним", на ту гору не захочуть інші дряпатися. В останніх роках пробували цього доконати девять людей і всі згинули.

ТЯЖКІ РОЗРУХИ В ПАЛЕСТИНІ.

ГАЙФА (Палестина). — На рухливому базарі вибухла бомба, яка вбила 45 арабів і одного жида. Підозрівають, що бомбу підложили жидівські терористи. Внаслідок того серед місцевих арабів повстало велике огірчення. Вони з черги собі потворили терористичні загони і давай нападати жидів і вбивати їх, а також плюндрувати жидівські дільниці. Ситуація дуже ґрізна. Англійська влада старається привернути лад.

АНГЛІЯ НАТИСКАЄ НА ЧЕХІЮ.

ЛОНДОН. — Внаслідок порозуміння, яке зайшло в Парижі між англійськими і французькими політиками відносно чесько-німецького напруження, Англія вислала до Праги свого представника, лорда Рунсімана, котрий має переконати чехів, щоб вони пішли на якнайдальші уступки у відношенні до німців. У той спосіб Англія хоче відвернути конфлікт, який в Европі назріває.

НЕЗАДОВОЛЕННЯ ЧЕХІВ.

ПРАГА. — Хоч чеський уряд згодився приняти всі „поради" лорда Рунсімана, то проте в Празі слідне незадоволення серед чехів, які думають, що Англія задумує осягнути порозуміння з Гітлером коштом інтересів Чехословаччини.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДО ВСІХ!

Є справи, які заважують на цілості нашого народнього життя в Америці, а до таких належить у першу чергу добро й розвій такої загально-народньої установи, якою є наш У. Н. Союз. Це та установа, яка належить до нас усіх і дбає про нас усіх. Тому і її доля повинна бути в думці й у серці всього громадянства. А до цього громадянства треба зачислити і молоде, тут роджене покоління, якому отсе припадає тепер честь і обовязок про У. Н. Союз дбати і його поширяти принаймні в такій мірі, як це робило десятками років старе покоління нашої іміграції.

Ось ті справи мала на увазі головна контрольна комісія У. Н. Союзу, коли, перевівши контролю майна і господарки У. Н. Союзу, як і провіривши його числовий розвій, вважала вказаним видати окремий поклик не тільки до членів і члениць У. Н. Союзу, але й до всього українського громадянства в Америці, себто, як до старих так і до молодих, як до тих, що вийшли зо старого краю, так і до тих, що родилися в Америці. Той поклик вказує нам на те, що У. Н. Союз зростає навіть підчас депресії й безробіття, і то як у майні так і в членах. Він стверджує, що й у тих тяжких часах ми маємо відділи, відділових урядників і членів, що працюють для загального добра, для У. Н. Союзу, дійсно з посвятою, зо святим переконанням, що, працюючи над скріпленням У. Н. Союзу, працюють над скріпленням української справи в Америці, в Рідним Краю і в світі.

Але, з другого боку, бачимо і те, що колиб таксамо ставилися до нашої справи широкі круги людей збайдужнілих, то ми моглиб у скорому часі витворити величезну, нашу власну, економічну і національну силу в Америці. Ось це мусить зрозуміти загал нашого громадянства, а в першу чергу ті, що вийшли з Рідного краю, бо вони повинні розуміти вагу цеї справи краще від інших.

Та, як сказано, сама справа торкається в рівній мірі й нашого, тут роджепого покоління, бож та молодь має продовжати в Америці українське життя. Знаємо, що У. Н. Союз витратив уже багато грошей на акцію придержання тут родженої нашої молоді при нашім народі, при нашій церкві й при наших ідеалах. І не буде певно жаліти грошей на ту ціль і в будуччині. Та проте треба памятати, що попри всі наші ідеали У. Н. Союз є фінансовою інституцією, яка має дбати про забезпечення вложених у неї грошей, призначених на посмертні запомоги. Це мусить знати і розуміти наша молодь, особливо тепер, коли вона вже доросла. Ось те мусить брати під увагу і та молодь, що зїздиться рік-річно на ріжні конгреси молоді. І вона також обовязана сказати отверто своє слово про таку народню установу як У. Н. Союз, від якої почалося все наше народне життя в Америці. Бо й ті, що колись той Союз творили, були також молоддю, не старшою від тої, яку тепер маємо. У. Н. Союз це їх твір. Це їх велике й добре діло, яким повинна дорожити і теперішня молодь.

ПОЛЬСЬКІ ТАЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ГАЛИЧИНІ

Участь Українців.

В 1831. році поляки зорганізували були тайне повстання проти Росії. Повстання не вдалося, російський уряд повивозив повстанців у глибину Росії та на Кавказ і поприділював їх до російських полків, де служили по 15 літ. Багато повстанців утекли до Німеччини, Франції, Швайцарії і Бельгії.

На еміграції, головно у Франції, бувші повстанці не спочивали, а далі готовилися до повстання.

В 1833. році Володислав Тишкевич (з українського роду), іменований начальником збройної сили для Галичини, порозумівся зо шляхтою, щоб здобути матеріяльну поміч, а з молоддю приготовляв партизанку. Кого зеднав до своєї акції, зобовязував тайною і тим давав основу. тайній організації. Назвав цю організацію **Союзом Безіменних.** Осідком організації був Тарнів, філії були в Тернополі, Золочеві та Львові. В тайній організації революційній 5 членів творили „роту" та вибирали зпоміж себе „ротника", а його обовязком було основувати нові роти, збирати партизанів та засоби для виправи. Роти підлягали приказам окружних начальників, а ті відбирали прикази від ген. вожда виправи. Завданням начальника було старатися очистити свою округу від ворогів, потім мав настановити цивільну владу з місцевих громадян. Партизан згідно з правильником повинен був „перебувати в горах і лісах, у місцях недоступних, нічно нападати на ворожі стації та нищити все, що є власністю або підтримкою ворожого уряду". Найвища партизанська влада звалася „Помста народу" і їй мали бути послушні всі партизани, поки нарід не вибере незалежности.

Член організації складав присягу із завязаними очима з рукою на голій шаблі:

„Присягаю Богові Всемогучому, що, бажаючи воскресення мого Рідного Краю і прав рівних кожній людині, посвячуючися добровільно на всі труди, небезпеки та смерть — і до останньої каплі крови буду боротися проти тиранів і проти тих, що їм служать, а прицьому виконуючи партизанські обовязки, буду слухняний моїм командантам — так мені Боже допоможи й на тому світі!"

Союз Безіменних хоч мав досить членів, головно серед молоді, не тревав довго. З хвилиною упадку партизанки втратив мету існування, а як арештували Тишкевича та вивезли його до Берна (на Мораві) члени союзу розбіглися по краю.

Ще перед Безіменними повстав був **Союз Дванацяти** в Галичині. Той союз поставив був собі за мету діяти на Поділлі, Волині та дальших округах України. Вислали були до Києва на агітацію поета Вінц. Поля, та він нічого не вдіяв.

Наново взялися поляки організувати партизанку в Галичині, коли еміграція прислала туди Карла Борковського, головного організатора Льожі Карбонарів (Вуглярів). Ця організація була зорганізована по військовому. Головній льожі підлягали Кола Приятелів Народу, до яких належали **чоловіки й жінки.** Жінки мали наближуватися до народу, збирати фонди для будучої боротьби. Карбонарі мали тайні знаки, на основі яких взаємно пізнавали себе. Послугуватися тими знаками можна було лише в крайній потребі.

Львівська льожа не тревала довго, бо після невдалої партизанки найрухливіших її членів видалили або арештували, в організації настало розладдя, вона впала. Упадок львівської льожі не мав впливу на підчинених їй „Приятелів Народу": члени „Приятелів Народу" не знали навіть, що якась карбонарська організація мала над ними владу і далі працювали. Вісьньовскі і Давід зреорганізували „Приятелів Народу", взяли в свої руки політичну керму, одначе покищо **закинули думку збройного повстання,** а занялися пропагандою, пробуджували народні почування, ширили освіту. Працювали теж над будучою формою устрою Польщі. За основу приняли републику.

Свої впливи зуміли поширити і на греко-католицьку духовну семинарію. Провідником повстанської організації в тій семинарії був теольоґ **Іван Селецький,** а належали до неї: **Десидерій Гречанський, Михайло Гадзінський, Іван Охримович, Михайло Покинецький, Теодор Кульчицький, Сильвестер Міський, Михайло Мінчакевич, Ромуальд Крижановський.**

У **Мадярщині** навязав звязки із провідником мадярської тайної організації у Кольошварі (Семигород), Веселінієм, поляк Адольф Давід, якого з Галичини перенесли як лісового службовика. Ті звязки ще вдалося щонебудь зробити, арештували і Давіда і Веселінія наслідком зради одного з членів. Давід отруївся у вязниці. Львівська влада одержала тепер вістки з Мадярщини про повстанські пляни поляків у Галичині. Внаслідок того до мешкання губерніяльного практиканта Леона та Смольки прийшла в ночі ревізія з комісарем поліції, урядовцем карного суду Антоном Домбчанським, і кілька озброєних ревізорів. Смолька впору сховав документи під підшивку шляфрока, а останньою карткою, якої вже не вспів сховати, дав закурити люльку Домбчанському (своєму знайомому). Так то ревізія скінчилася нічим. Та щоб забезпечитися від дальших несподіванок, усунули з організації непожиточних і небезпечних членів, нібито що взагалі організацію розвязують. Те саме дали приказ поробити по секціях.

За якийсь час організація стала працювати ще з більшою силою. Тоді то повстало нове „коло" „Приятелів Народу" у **Перемишлі,** а **головою його був український теольог Йосиф Константинович.**

До **львівської організації** (або, як поляки називали, „поремб") належав м. і. **префект греко - католицької семинарії, Микола Гординський.** Його обовязком було плекати в семинарії духа й основи тієї польської тайної організації. Зумів він приєднати для польської справи багато теольоґів, бо, як відомо, поляки послугувалися гарними словами: „За нашу і вашу волю". Гординський по успупленні теольоґа Селецького, який перейшов на правничий виділ, сам переняв після нього провід у семинарському „колі Приятелів Народу". До семинарської організації приступили м. і. Дмитро Мохнацький, Шухевич, Слонецький, Климентій Мохнацький, Ромуальд Крижанівський, Десидерій Гречанський. Два останні були найпалкішими звязковими, так, що організація навіть боялася, щоб вони в надмірному запалі не зробили якої „дурниці". Гречанського навіть усунули з організації, бо боялися, щоб надмірним запалом не пошкодив тайній організації. Кілька літ пізніше Гречанський зрадив владі тайну організацію. Проти польського духа в духовній семинарії повстала опозиція під проводом **Маркіяна Шашкевича.**

Справа польських карбонарів уже була розвинулася надобре, коли австрійська влада арештувала головних провідників: Гугона й Теофіля Вісньовского та Людвіка гр. Ябльоновського. Теофіля Вісньовского арештували на Янівській рогачці з транспортом заборонених книжок. Він боронився, що книжки ті дав йому якийсь чоловік у коршмі. Вісньовскому дали пятнацять буків і засудили на 15 літ вязниці. Найвищий трибунал у Відні увільнив його після кільканацятьох місяців.

(Кінець буде).

ЩО ТАКЕ КОНСОЛІДАЦІЯ?

Старокраєвий „Наш Прапор" пише в ч. 66 про потребу консолідації творчих зусиль нашої нації, про консолідацію низів і верхів, бо інстинкт самозбереження українського народу домагається внутрішнього миру, єдности почувань і відчувань, єдности ділання і протиділання. На ту тему пишеться там таке:

„Щож це значить консолідація? Коли ріжні стани, ґрупи, чи партії, тощо, єднаються? Як врешті слід розуміти консолідацію людей, чи ґруп одної спільноти, тобто тої самої нації? Отож консолідація — це зединення всіх ґруп, партій, станів і кляс одної нації. Це єдність одних проти других, зединення перед нападом і наступом противника, зединення всіх членів спільноти для оборони спільного добра, духових і матеріяльних надбань. Це вкінці зединення для оборони землі рідної, традицій, віри батьків, зединення в цїли оборони й боротьби за найвищі ідеї нації, за її майбутність.

„Тоді, коли існує загроза, яка хоче чи намагається знищити духові, чи матеріяльні цінности нації, набуті збірними зусиллями тих же самих ґруп і партій у минувшині, вони єднаються. Але зединитися можуть дчше ті ріжні ґрупи й кляси, чи стани, що хочуть оборонити спільні цінності народу, які давніше вони збірною, зединеною працею добули. Консолідація заіснує й тоді, коли виринає потреба збірного творчого зусилля всіх і для всіх. Так отже потреба оборони того, що вже існує і вимога творити нове, спільне для цілости є тим ланцюхом, що єднає, звязує хочби і як розсварені та зріжничковані ґрупи одної нації. Очевидно, що тим зеднуючим рушієм є одна, спільна всім ідея.

„Якжеж розуміти консолідацію? Відповідь на це питання складна, бо й саме слово „консолідація" не просте. Консолідація-зединення — це щось, що можна й треба відчути, переживати, отже зединення, що випливає з внутрішньої потреби нації, а не консолідація зговорена, т. зв. механічне порозуміння на основі партійного, чи клясового ключа поділу впливів. Тому теж треба розуміти консолідацію як явище відчуте, як якийсь зов душі нації, як творче зусилля. Бо лише тоді є консолідація, коли ґрупи, партії, чи кляси єднаються в імя якихось ідей, щоб їх здійснювати, в чин переводити".

З МИНУВШИНИ МИЛА.

Старинні греки не знали мила, яке сьогодні дехто навіть уважає мірилом культури народу, відповідно до того, скільки який нарід зуживає мила. Колиб справді мило можна вважати таким мірилом, то старинну культурну Грецію треба би поставити нижче ніж нинішню країну готентотів. Винахідником мила був лікар Гален*). Він зробив перше мило з товщу, вапна та попелу, а вживав того примітивного мила не для тоалетових цілей, лише для лічництва.

*) Гален (Галенос) грецький лікар, народився 131. р. у Пергамоні, помер коло 201. тамже. Жив понайбільше в Римі. Написав і фільософічні твори.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

36)

III.

На рано село наповнилося жахом, зойками і притишеними проклонами. Десять найповажніших господарів, у тому числі священик Василевський, староста, Бабенко і Гриць, зникли з села. Де вони поділися, ніхто не знав, хоч здогадувалися. Давали про це зрозуміти глумливі усмішки червоноармійців, їхні злорадні погляди, що здавалось говорили: „Зажди, хахландія куркульська, всім вам таке буде. Наша сила тепер і наше право". Та коли їх питалися, чи не знають чого вони про зниклих господарів, робили здивовані очі і з невинним виглядом казали, що не знають; або висловлювали здогади, чи не пішли господарі за петлюрівськими бандами...

Господарі зникли так тихо, що не кожна родина чула. Колиж і чула якесь шамотіння, то спросоння не могла розібратися, чи це у сні, чи на яві, і, пробудившись рано, дивувалася, куди то поділися чоловіки і батьки, пригадувала нічні події і аж тоді страшне підозріння заполонювало мозок. Бігли тоді повідомити сусідів, та й у них заставали плач і проклони.

А господарі вже були від села далеко. Під сильною ескортою червоноармійців машерували в розпорядження особового відділу чрезвичайної комісії при штабі дивізії. Ішли мовчки, похнюплені; сумно оглядали покриті снігом знайомі околиці. В душі кожний прощався з ними назавжди, бо не мав надії ще колись повернутись. Червоноармійці весело тупцювали коло арештованих, приспівуючи, наче у відповідь їхнім думам:

Ох, яблочко, да,
Куда котишся
В чрезвичайку попадьош,
Не воротишся...

Україна, да,
Революція,
С куркульні ви возьмьом,
Контрибуцію...

А далі насміхалися над змаганнями українського народу тількищо видуманими частушками:

Українськая, да,
Директорія,
А гдеж та твоя
Територія?

А в вагонах, да,
Директорія,
Под вагонами
Територія...

І перепитували арештованих:

— Правильно, петлюрівці, у пісні співається?... Ваша директорія з Петлюрою вже фюіть-фюіть! Засвистала... Десь уже в румунських циганів під шатрами вилизується від червоноармійських прочуханів. А признайтеся. Шкода вам своєї хахлацької влади? Га?...

— Військове щастя змінливе... Може і вам іще прийдеться відходити — стримано заговорив староста. — Коли радянська влада буде так скрізь обходитися з селянством, як у нас, то селянство повстане...

— Не повстане! — зневажливо заговорили червоноармійці на перебій. — Нас сила! Маємо досить війська здушити і найбільшу контрреволюцію. Що там ваші ті повстання!

Бажаючи позискати розмовністю червоноармійців та довідатись, куди їх ведуть, арештовані не заперечували. Ті знову затягнули пісню.

— От, ви, здається, і непогані хлопці, — перебив їм згодом Бабенко — а провадите нас, селян, під багнетами.

— Га, що кажете? — спитався найближчий червоноармієць, не дочувши через спів.

— Та ось кажу, що провадите нас під охороною наче царські посіпаки каторжників — повторив Бабенко. Хіба вам не сором? Ви ведете нас невідомо куди, а може якісь інші вояки десь там у тульській чи тамбовській губернії провадять ваших батьків і братів. Чейже і ви маєте батьків, матерей, сестер. Чи вам не їх шкода?

— Нехай не бунтують, то ніхто і не чіпатиме їх! — відрубав один червоноармієць.

— А чи вам відомо, куди нас відпроваджують! Ми не знаємо навіть, за що нас арештовано.

— Мабуть за вибори — здогадувався другий червоноармієць. — Але напевно не знаємо. Певно в селі ви маєте добрих приятелів, що на вас донесли комісареві.

— Кудиж нас відпроваджують? — повторив Бабенков питання священика.

— Покищо до штабу дивізії, а там далі... Погано буде з вами! — страхав перший червоноармієць.

— Чого погано? Ми нічого не винуваті.

— В революції не розбираються... Розстріляти можуть...

— Розстріляти? — загомоніли арештовані. — Та за щож?

— За Україну, ету самую — розводився червоноармієць. — Совєтська влада ніяких Україн не визнає...

— Ну, як би не визнавала? Визнає! — перебив другий, більше розмовний. — Але узнає тільки соціялістичну Україну, радянську... Знаєте, у нас на Глухівщині також заходилися будувати оту панську, самостійну Україну. Та прийшли товариші, без суду розстріляли яку сотку вчителів та підпанків ріжних, а решті й України відхотілося... Тепер у нас своя робітничо-селянська влада. Спокій настав. А брат мій предсідником волосного комітету у волості. Он як! — закінчив глухівець чваньковато.

— Невеликий спокій, коли його установлено пролиттям крови. Це скоріше пацифікація, поверховне втихомирення. А що діється в душах населення, ніхто того не знає — сумнівно сказав священик.

— Боятимуться йти проти влади — відізвався той же глухівець. — Але що це за слово ви сказали, я не дочув. Пац... пацифікація якась — з трудом вимовив він слово. — Що це за слово? Должно бить?...

— Егеж. По нашому втихомирення — пояснив Бабенко.

— Да... Втихомирення — заговорив глухівець невдоволено. — Ви ось і вчені слова знаєте, а я грамоти навіть не вмію. А чому? Бо я мужик, син мужицький. Мужикові науки не давали. А тепер ось і влада в наших, мужицьких руках.

— Таж і ми мужики-хлібороби — заперечив староста. — Тут річ не в мужицтві, а скоріше у бажанні вчитися... Багато мужицьких синів стояли на високих становищах і раніше, навіть за царату. Ось, коли чули, генерал Олексіїв, також мужицький син, а за царату ще займав найвище становище. Був начальником штабу російських армій. Але він для нас не людина чужа. А в Україні...

— Е, може багатий, куркуль?

— Колиб у нас, а на наших землях повстала своя держава, повстала Україна, то кожному вільно було учитися, щоб лише бажання було. Ми наздігнали б тоді всі західні європейські держави — заговорив знову Бабенко.

— Ну, ти петлюрівської агітації тут не розводь! — суворо гримнув на Бабенка другий червоноармієць.

— Якаж це агітація? — запитав сміло той.

— А ось у політичному відділі дивізії поговорите про це з „особим отделом"... Там будете хвалити свою петлюрівщину...

Арештовані замовкли.

Знов морозне повітря прорізало дикі голоси вартових. Горланили пісні. Посипалися надволжанські частушки московських, босяцьких, що не шанують ні Бога ні матери, сомнінні купльєти. Сердито загудів степовий український вітер; певно бажав заглушити, перемогти голоси синів північного схамоватілого народу, знести і розвіяти погані витвори північної мови, що брудними струями розпливалися над чорноземом і довгі роки затроювали його гнилою отрутою. Та не переміг...

І в повітрі розносилося розгнуздано-дике:

Милий мой по Волге плавал,
Утонул паршивий дьявол...

А далі викрики:

В магазіне Кноппа виставлени жо... [жо...
Не подумайте плохого... жолтие ру- [кавици.

І чим далі любувалися червоноармійці у цих шедеврах північної, нової поезії, тим поганіші й огидніші викрикували слова. Арештовані плечами знизували зо здивування, звідки червоноармійці таких пісень навчилися. Бачили по обличчях, що це молоді селянські сини, такі самі, як і ті, з якими довелося роками ділити долю і недолю на фронті. Тоді вони не чули таких пісень. Це вже витвір нової, розгнузданої музи, такоїж дикої та свавільної, як і та чужа селянській масі жовтнева революція, що її породила.

Над вечір прибули тернівчани до штабу дивізії. Були перемучені і голодні, одначе не дали їм відпочити, ні передихнути, а скоро попровадили перед очі предсідника дивізійного Революційного Воєнного Трибуналу у шкільний будинок. Без приключок прибули туди. Там побачили цю важну персону, необмеженого пана їх життя і смерти... Набрезкле жовте лице і мутні бездушно скляні очі пригадували налогового кокаїніста. Убраний у старшинський френч і гусарські червоні рейтузи та такуж шапку, здерані десь у застріленого або вбитого старшини кінноти. Він довго вдивлявся в кожного арештованого зокрема, муркотів собі під носом, задоволено посміхався, вишкірюючи великі жовтаві зуби з двома вистаючими клями, далі відвернувся, з насолодою потягнув носом білий порошок і вже через добрих чверть години вибелькотав:

— Звідкіль ці люди?

— З Тернівки, товаришу комісар. Арештовані товаришем Ванюхином як злобні вороги трудящих — відрапортував один з червоноармійців.

— Передати в розпорядження товариша Жигута! — не глядячи ні на кого, кинув предсідник. — Товариш Нагель!... Проводіть!...

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„ЯК РОДИТЬСЯ ФАШИЗМ?"

Прочитав я в „Свобді", ч. 156, в рубриці „З дня", „Як родиться фашизм", і сам хотів би додати до того кілька думок.

Дивно мені те, що в Америці є багато таких, що вважають, що загрозою для свободи є фашизм, а комунізм майже промовчують. Мабуть тому, що нюйорський ґубернатор Лімен відкинув закон, який перейшов у стейтовій леґіслятурі, а який забороняв комуністам займати високі публичні становища. Лімен тоді станув був на становищі що за законом американськоі конституції комуністи повинні мати доступ до всіх становищ. Забороняючи їм той доступ, поламаноб тим американську традиційну свободу.

Але спитаймо: чи комуністи шанують ту свободу? Шкода, що американці не мають потреби скликати якусь протикомуністичну демонстрацію, звернену проти терору в Советах, а побачилиб, як комуністи шанують свободу, і як вони позволяють своїм противникам висказувати свою думку. Ми, українці, знаємо це дуже добре, бо ми власне влаштовували таку протисовєтську демонстрацію в 1933 році. І знаємо ми добре, що в часі тої демонстрації кинулись на нас, на наших жінок і дітей, з усіх сторін світові бандити і давай калічити їх і бити, щоб за всяку ціну розбити ту демонстрацію. А миж влаштовували ту демонстрацію також на основі конституції, яка застерігає всім право висказувати свої думки і почування. Ось так пошанували свободу большевицькі громили. Назвали нас „гітлерівськими аґентами", „фашистами" і т. п., хоч лиш маленький відсоток з тих людей, що брали участь у демонстрації, взагалі знали, що таке фашизм, чи гітлеризм.

Та міжнародня голота виступає проти всякої ґрупи, чи орґанізації, яка вчить любити свій нарід і заховувати національні цінності. Та голота старається підкопати ту любов, старається знищити теперішні свободолюбні устрої, а на їх місці завести так звану „пролетарську диктатуру". Та фактично то не буде ніяка „пролетарська диктатура". тільки „диктатура світової банди", якій не залежить на добробуті робітників, ні на щасті якогсь народу, тільки залежить їй на тім, щоб за всяку ціну захопити владу. Захопивши владу, та банда тисячі невинуватих людей розстрілюватиме і пакуватиме до тюрем. Так є нині в Советах. Та вже не довго панувати тій банді. Скоро її влада скінчиться і вона тяжко заплатить за ті всі злочини, які поповнювала і поповнює.

Семен Угорчак,
Бруклин, Н. Й.

У СУЛТАНСЬКІЙ ПАЛАТІ.

Коли Могамед II. здобув у 1453 р. Царгород і зробив його своєю столицею, уладив з тієї нагоди величавий бенкет. Як спеціяльну лакоминку подали підчас бенкету миску огірків, приправлену ріжними корінями. Султан перечислив власними руками огірки і, ствердивши, що двох огірків не достає, оскаженів. Хоч цілу палату перевернули догори корінем, злодія не знайшли. Тоді ще більше розлючений султан велів розпанахати пажам жолудок, щоби переконатися, чи котрийсь із них не вкрав.

Коли вже шість пажів лежали мертві, зявився на салі перший гість. Султан перервав кріваву кару й почався бенкет. Під кінець бенкету його лють уже проминула. Та коли проковтав власний огірок, задавивсь і його не вспіли вже відратувати.

РІДНИЙ КРАЙ переживає страшенне лихоліття. Українське національне життя наражене на загибель. Розкриймо цю страшну правду перед світом на

НАЦІОНАЛЬНІЙ МАНІФЕСТАЦІЇ
4-го ВЕРЕСНЯ (September) 1938
В НЮ ЙОРКУ

HIPPODROME, at 43 Street & 6th Avenue, NEW YORK CITY

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Відзначення українського студента.

Хочу подати до відома, що маємо молодого студента-українця, яким можна гордитися. Є ним Микола Брицький, що дістав найвище відзначення в Ейлськім університеті, в "School of Fine Arts". Він покінчив в університеті свою науку, одержавши ступінь "Bachelor of Fine Arts". За найкращі успіхи в науці виграв найвищу нагороду, а то "The Alice Kimble English Traveling Fellowship". Ця нагорода уможливлює йому студії в Европі впродовж одного року. Вона вартує у грошах $1,200. Між іншим п. Брицький відбуде тримісячний курс у славній американській академії в Римі.

До цього додам, що наш „Микола" прибув до Америки зо старого краю тому 15 років. Зазнав тут великої біди як „ґрінор". Як тільки трохи підвчився англійської мови, вмерли йому родичі. Та нещастя його не зломило. В „гай скул" виграв „скалершіп" вартости кількасот долярів, а добрі люди допомогли йому дістатися до Ейл. Тут він учився і мав по школі чотири праці, „джаби", щоб заробити на життя. В школі його дуже любили його товариші. Там він був членом товариства "Pi Alpha".

Хоч мав мало часу на іншу роботу, ніколи не забував, що він українець, але приводив американських товаришів на наші свята і між наших людей, щоб вони запізналися з українськими справами і з українською нацією. Бажаємо йому тепер зо щирого серця дальших успіхів.

Маруся Бурбела.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Збори в справі Української Національної Маніфестації.

Заходом Інцітивного Комітету при Центральній Управі ОДВУ скликані були загальні збори представників українських національних товариств 15-го липня ц. р. в Українськім Народнім Домі в Ню Йорку в справі влаштування Української Національної Маніфестації.

Збори переводив гр. В. Череватюк, а покликаний до зреферування справи Евген Скоцко представив теперішнє положення в Україні і в цілому світі та зазначив, що сьогоднішні обставини вимагають відповідного заманіфестуван ня української справи перед світом у той час, коли українці на корінних землях не мають нагоди цього самі зробити. Звідси й виплинула думка про влаштування згаданої Національної Маніфестації. Така маніфестація повинна відбутися в Ню Йорку.

Дальше, представники Ініціятивного Комітету представили, що досі зроблено в цьому напрямі та які надибано труднощі. Головною трутністю була справа винайму салі. Дві найбільші салі в Ню Йорку, що були законтрактовані вже по черзі давно, зірвали свої контракти з ріжних причин.

Збори рішили, щоби без огляду на перешкоди йти вперед з улаштуванням цієї маніфестації на давно вже означений час, то є на 4-го вересня цього року.

Вибрано отсей уряд Комітету Національної Маніфестації: Володимир Буката, з Елизабету, голова; Микола Близнак з Ню Йорку й Іван Гусар з Джерзі Сити, Н. Дж., заст. голови; Евген Скоцко, Василь Іваник з Ню Йорку й Богдан Бучак з Нюарку, Н. Дж., секретарі рекордові; Яків Гутак з Ню Йорку, секретар фінансовий; С. Кривень з Асторії, Л. Ай., касієр; М. Припхан, Пасейк, Н. Дж., заст. касієра; контрольна комісія: Г. Дідоха (Нюарк), Е. Онищук (Нюарк), І. Галичин (Ню Йорк), Т. Боднар (Нюарк), пані С. Гурин (Ню Йорк).

На зборах були заступлені отсі національні товариства:

Січові Стрільці, Нюарк, Н. Дж.; Дністер, 361 УНС, Ню Йорк; Українська православна церква, Ню Йорк; Стейтова Орґанізація, Ню Джерзі; 204 відділ У. Н. Союзу, Ню Йорк; Асторійська громада, Асторія, Л. Ай.; Український Народній Дім, Нюарк, Н. Дж.; Запорозька Січ, 325 від. УНС., Бруклин, Н. Й.; Від. УЧХ ОДВУ ч. 23, Нюарк, Н. Дж.; Відділ ОДВУ ч. 43, Бруклин, Н. Й.; Дністер, відділ 310 УНС., Бруклин, Н. Й.; Відділ МУН ч. 19, Джерзі Ситі, Н. Дж.; Центральний Комітет, Ню Йорк; Відділ ОДВУ ч. 10, Ню Йорк; Стрілецький Гурток ч. 2, Ню Йорк; Відділ ОДВУ ч. 75, Джерзі Сити, Н. Дж.; Окружна Управа ОДВУ, Ню Джерзі; Головна Управа УЧХ ОДВУ; Відділ УЧХ ОДВУ ч. 2, Джерзі Сити, Н. Дж.; Відділ УЧХ ОДВУ ч. 1, Ню Йорк; Головна Управа МУН; Відділ ОДВУ ч. 39, Бабилон, Н. Й.; Відділ ОДВУ ч. 11, Ню Йорк; Окружна Управа ОДВУ, Ню Йорк; Центральна Управа ОДВУ.

Рішено завізвати через пресу всі інші товариства, що ще не ввійшли в склад Ширшого Комітету Маніфестації, щоб це негайно зробили. Також рішено завізвати ввесь загал, головно уряди всяких товаритв, щоб щиро попрацювали над продажем білетів та щоб заохотили все орґанізоване членство до масової участи.

Всі подробиці про маніфестацію будуть подавані від часу до часу в пресі та через радіо. Просимо за тим слідити. В справах дотично маніфестації просимо писати на адресу:щрз мл ие л ипоипоп адресу: Committee of Ukrainian Manifestation for Independence, Walter Bukata, 1003 Elizabeth Ave., Elizabeth, N. J.

Василь Іванів, секретар.

В СПРАВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАНІФЕСТАЦІЇ.

Отсим повідомляємо, що другі загальні

ЗБОРИ

представників національних товариств у справі Української Національної Маніфестації, яка має відбутися в Ню Йорку ДНЯ 4. ВЕРЕСНЯ,

:—::—: відбудуться :—::—:

В ЧЕТВЕР, 28. ЛИПНЯ (JULY) 1938.

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ, 217 Іст 6. вулиця, Ню Йорк, в годині 8. вечором.

Проситься всі товариства, а зокрема ті, що ще не зголосили своєї участи в Комітеті Маніфестації, щоби вислали своїх делеґатів. **Будуть роздані білети для розпродажу між громадянством.** До полагодження багато важливих справ. 172

Комітет Національної Маніфестації.

КОМІТЕТ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ В НЮ ЙОРКУ, Н. Й.

:—::—: скликає :—::—:

НА ПЯТНИЦЮ, 29. ЛИПНЯ Ц. Р., В ГОД. 8. ВЕЧОРОМ

В НАРОДНІМ ДОМІ ПРИ 6. ВУЛ. В НЮ ЙОРКУ

СОЮЗОВІ ЗБОРИ

Приявність відділових урядників конечна. Повинні прийти також члени, щоби причинитись до переведення **„Союзового Здвигу"** 28. серпня ц. р. в Улмер Парку. 172

ЗАХАР БЕРКУТ

славна повість Івана Франка, це не романтична історія зо замерклих днів, які читають люди, що хочуть утікати від важкої сучасности. Це повість для людей, що в книжках шукають нової сили до життєвої боротьби

Це історична повість у найкращому розумінню цього слова, себто повість, яка розясняє нам сучасне життя, показуючи нам з того життя в зеркалі минулого те, чого ми не зрозуміли би, якби нам показати в зеркалі сучасного.

Ось для прикладу кілька життєвих правд, зясованих цею великою повістю великого майстра пера:

Нехай і так, що ми нещасливі, але для чого мусимо ми бути зрадниками свого краю?

Навіть люди, що тужать за порядками без князів і влади, мусять для боротьби проти спільного ворога, дружитися й встановляти владу.

Хто хоче, щоби інші станули за нього, той мусить станути за інших.

Коли дві віри борються зо собою, важнішою від кожної з них є пошана для людини іншої віри.

Люди, що для клясових інтересів зраджують рідний край, на ділі зраджують інтереси своєї кляси.

Отсі правди це десень великої повісти Івана Франка під наголовком

ЗАХАР БЕРКУТ

а канвою, на котрій письменник виткав ці правди, служить прецікавий історичний мент в минулому українського народу, коли на наші Бескиди напали дикі монголи, щоби пограбувати маєтки, закріпостити людей й запанувати над краєм во віки.

У ЗАХАРІ БЕРКУТІ Іван Франко говорить не лише як письменник, але й як громадянин. Тут він не лише читача забавляє, але й освічує його, навчає й виховує.

ЗАХАР БЕРКУТ, історична повість Івана Франка, в твердій оправі — $1.50.

Замовляйте в Книгарні „Свободи"

"SVOBODA"

P. O. Box 346 **Jersey City, N. J.**

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ТОЛІДО, О.

Союзові збори.

Спільні надзвичайні Союзові збори чотирьох відділів, 71, 165, 167, 235, не зовсім удалися, бо з 300 членів і члениць, котрі є в чотирьох відділах, прибуло дуже мало. Видно, що не всі інтересуються справами У. Н. Союзу.

Збори відкрив о. Олекса Крохмальний, представляючи зібраним ґоловного орґанізатора, п. Василя Загаєвича, та д-ра Н. Михаленка, лікаря з Клівленду. Оранізатор, п. Василь Загаєвич, виголосив дуже добру промову про У. Н. Союз. Він говорив, що багато членів нарікали і нарікають на великі вкладки. Однак У. Н. Союз, хотячи провадити свою роботу далі, мусів перевести реформу, бо цього вимагали асекураційні закони. У. Н. Союз, перевівши реформу, є тепер одною з найбільших і найсильніших орґанізацій цього роду. В порівнянні з іншими компаніями вкладки фактично менші, бо в У. Н. Союзі нема завідувачів ні аґентів, котрі ходилиб по 52 рази на рік за вкладкою. Але кожний член є сам своїм завідувачем і аґентом, бо приносить свою вкладку на збори, чи до секретаря. Він порівняв грамоти старого роду з новою системою та заохочував вписувати якнайбільше молоді. Бо чим більше молоді вступить, тим ліпше буде для всіх членів. Коли У. Н. Союз у часі кампанії дістане 15 тисяч членів більше, тоді могтиме вже по році членства дати дивіденди. Згадав теж за дитячу грамоти в клясі І. по 25 ц., котру підвищено до $500, а котрої не має ніяка асекураційна компанія. Наші Союзові піоніри доконали великого діла, закладаючи У. Н. Союз. Бо У. Н. Союз це рідна, велика, модерна й багата твердиня, якою ми повинні гордитись.

О. Олекса Крохмальний, дуже радий з реферату п. Василя Загаєвича, апелював до зібраних, щоби памятали, що недомагання все трафляються. Одначе Союз це велика й національна українська орґанізація, тому ми повинні всі старатися приєднувати та заохочувати всіх вступати до У. Н. Союзу.

На просьбу одного з зібраних д-р Михаленко сказав, що він гордий, що ми маємо таку орґанізацію, та що він не тільки говорити, але кричати буде, щоб усі вступали, бо ми, вступаючи до У. Н. Союзу, творимо одну сильну суспільність. А де така суспільність, там мусить бути й держава. Потім присутні ставили орґанізаторві запити, на які він давав вдоволяючі відповіді.

На закінчення кампанії ухвалено зробити Український День, десь при кінці серпня або з початком вересня. Поручено урядникам чотирьох відділів зробити всі старання в тій справі.

По вичерпанні нарад о. О. Крохмальний закрив збори.
Іван Кульматицький, Микола Бобак, секретарі зборів.

ДВІ МАТЕРІ

—o—

Сусідовим огородом раз ішла Горпина, подивилась — а на плоті сушиться платина. I

Засвербіли бабу руки, ох, як засвербіли, але — ануж хто побачить? Людиб її зїли!

Кличе вона Петрусика: „Слухай", каже, „сину! Піди хильцем бурянами, стягни плахту з тину!"

Для Петрика це іграшка (ще й яка охота!) — поліз хильцем бурянами, стягнув плахту з плота.

Перестали тоді бабу рученьки свербіти: „Як то добре послужитись, як є в хаті діти!"

А назавтра у сусідки, що з другого боку, знов на тині сорочинок щось аж сім нівроку.

Ішов Петрусь огородом тай стрінув Микитку (цей мешкає недалеко, що й з городу видко).

„Слухай", каже йому Петрик „проберись до тину, стягни собі он там з плота одну сорочину!"

„Може воно не годиться?" — питає Микитка. „Не яж бо їх там розвісив, а Танька сусідка".

На те Петрик: „А я вчора з Павлового тину стягнув (мама так казали!) новеньку платину.

„За те мені дали мама ягід повну жменьку та й чуприну погладили любо і легенько".

Вже тоді останній сумнів у Микитки згинув; поліз малий бурянами, стягнув сорочину.

Несе її мамі в хату: „На сорочку, неню, затеж мені, як Горпина, дай ягід у жменю.

„Це я її з Танчиного стягнув щойно тину, бо Петрусь мене намовив: „Візьми сорочину!"

Коли Катря це почула, мов вкопана стала, далі уся задріжала, руки заломала.

„Сину любий, так не можна, бережися того, щоб ти посмів простягати руку до чужого.

„Не хочу я, щоб у нашім добрім, чеснім роді виховався на закалу негодяй і злодій!"

Взяла вона сорочину тай Танці віддала, попрохала вибачення і все розказала.

Потім пішла до Горпини, присіла на лаву і по добру, по сусідськи представила справу.

„Так і так", говорить Катря, „вигляді за сином, щоб він злого не учився під сусідським тином.

„Дітям нераз дурні мислі голову обсядуть, але мати на те й мати, щоб їм дала раду.

„Он сьогодні мій Микитка..." тай слово по слові розказала, як то було Горпині Гільковій.

На ті слова як не скочить з лавиці Горпина: „А зась тобі до моєї", верещить, „дитини!

„То твій брехун, той Микитка торочить ка-зна-що — мій Петрусик добрий хлопець, не якесь ледащо!

„Не ославлюй мені хлопця й цілої родини, бо з чужого з нас не рушить ніхто й стебелини.

„Доки я ще трохи добра іди собі з хати та й пек тобі і цур тобі, і сяка й така ти!"

*

Двацять років проминуло мов одна година, та не одну мають долю Катря і Горпина.

Катря виховала сина Микиту на славу, а Горпина свого Петра на душу лукаву.

Наш Микита в товариствах провідником стався, а Петрусик злодюгою тільки обібрався...

Не раз, не два брав до мішка чужу „стебелинку", аж раз йоцо на крадіжі зловили на ринку.

На процеси ввесь маєток стратила Горпина — тепер в неї кий жебрачий в руках і торбина.

— Слухай, мати, як у хаті ховаєш дитину, подивися на цю Катрю і на цю Горпину.

Щоби тебе не прокляли твої діти власні, що сталися через тебе підлі і нещасні.

Бо й скажіть, пощо на світі живе така мати, що не вміє своїм дітям виховання дати?

Зате мати добрих дітей горда мов цариця, не одну вже таку знає

Грицько Небилиця.

(„Нове Слово").

Пізнати,

— Маю стільки клопотів, що не знаю, де моя голова.

— Пізнати, бо носиш капелюх у руці.

ЩЕ НЕ РОЗБИЛОСЬ.

Відомий фільмовий актор Роберт Тейлор і акторка Барбара Стенвик відвідали разом першу виставу одної фільмової штуки в Голівуді, не зважаючи на те, що про них кружляють чутки, що вони заручені, чи навіть подружені. Це був холодний вечір, отже Барбара Стенвик оділа дороге футро.

ЦИГАНСЬКИЙ ПОХОРОН.

Недавно тому помер в одному нюйорському шпиталі Луїс Де Метро, 20-літній член циганського племени, і цигани справили йому похорон. Церковну відправу правив священик російської православної церкви. В похоронним поході брала участь циганська музика. Тисячі людей приглядалися цікаво до цього похорону.

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН БУЦИКІВ, ПОВ. СКАЛАТ.

Ми, громадяни села Буцики, пов. Скалат, у Галичині, приступили до будови більшої домівки на приміщення в ній нашої читальні „Просвіти", кооперативи „Зорі" та всіх інших місцевих установ. На цю будову маємо вже площу серед села коло церкви; випалили коло 45,000 цегол, закупили і вгасили один ваґон вапна та навезли на фундаменти сім стосів каміння. Можна вже розпочати саму будову, та потрібно більшої готівки. А готівки ми не маємо й тому здвигнення задуманого храму культури перевищає наші слабі сили.

Нас у Буциках усього 60 українських родин. З цього одна половина цілком незаможня, а друга половина, хоч і заможніша, то проте не аж така, щоб могла стягнутись на ту будову. Вона робить те, що може, та це замало.

Тому ми змушені звернутися до наших родимців в Америці з проханням про підмогу: не дайте пропасти нам у великій справі. В Буциках поляки вже мають велику домівку, й багато нашої молоді, не маючи власної домівки, починає туди заглядати. Мусимо цьому конче запобігти й не допустити до винародовлення нашого молодого покоління.

Ласкаві датки на ту ціль треба слати на руки голови читальні та голови комітету будови читальні, Антона Гудими в Буциках, почта Грималів, коло Тарнополя. Пересилаючи цю відозву на руки Дмитра Хрупалика, в Голійок, Масс., уповновласнюємо його заразом до збирання датків на згадану ціль. Ласкавих жертводавців ми впишемо до пропамятної книги нашої читальні.

За читальню „Просвіти" в Буциках: **Антін Гудима,** голова; **Андрій Хрупало,** секр.

У НАЙМЕНШІЙ РЕПУБЛИЦІ

—o—

Республика Сан Маріно — це височенна, чорна скеля недалеко від Адрійського моря, понад Ріміні. На верху скелі видно три укріплені вежі (відси в державному гербі три вежі) і мале, таке чорне, як сама скеля, камяне місто. Це місто складається з двох площ і кількох вуличок. Ось і всеньке Сан Маріно.

Залізниці нема. Їхати найкраще автом із Ріміні, більше як дві години.

У місті Сан Маріно все, як годиться столиці, лише все у мініятурній формі. Ринок міста, вимощений мармуровими плитами, прикрашений гарним ратушем, із барвними мозаїками, схожий на обширний балькон і таки виконує ролю балькону. З трьох боків забудований палатами патриціяту, з четвертого має балюстраду, відси простягається краєвид — один із найгарніших у світі.

Панорама велитенська, чудова, чарівна. Зелені винниці, гайки пальм і помаранч, далі фіялкові горби, де на вершках синаві монастирі вистрілюють іглицями веж, а на овиді колихається могутнє сафірове море, що зливається із блакиттю неба в одну цілість.

Раз на рік відбувається тут свято патрона й основника републики, св. Марія, від імени якого держава взяла назву. Понри готель „Джіґанте", в якому зупиняються туристи, ступає барвний похід. У поході бере участь уся армія держави в барвних одностроях і капелюхах, прибраних перами: ця армія то вісімдесять вояків, у цьому вже жандармерія і військова музика. Доволі численне духовенство провожає єпископа під бальдахимом. На кінці походу, окружені члени уряду, йдуть два президенти держави, на грудях мають вони золоті ланцюги з ордером св. Марія.

Ще інші „визначні" особи беруть участь у поході, між ними якийсь славний адвокат, місцевий маляр і власник крамниці, що продає почтові марки. А треба знати, що ця торговля приносить державі великі доходи. Уряд випускає все нові почтові марки, а стягає попередні з обігу і так підносить ціну їх на філятелістичнім ринку.

У муніципальній бібліотеці багато книжок латинською й італійською мовою, багато архівних документів.

Коли переможний Наполеон переходив італійською землею, післав републиці Сан Маріно збіжжя й обіцяв, що поширить її посілість. На це одержав відповідь справді републиканську: „Спасибі за збіжжя, платимо за нього готівкою. Поширення границь не хочемо. Ми щасливі на власному, а на чуже ми не ласі". Цей документ є у бібліотеці Сан Маріна.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ВИНАХІДНИКИ, ЯКИХ НЕ РОЗУМІЛИ.

Вже більше як сто літ тому, як французького хеміка Ж. П. Діма відвідала одна жінка. Вона сказала крізь сльози:

— Мені судилося таке нещастя, що я вийшла за чоловіка винахідника. Він нас тим руйнує. Прошу вас дуже, вибийте йому з голови цю нещасливу ідею.

— Я попробую—сказав учений. — Пришліть вашого чоловіка до мене.

На другий день прийшов винахідник до Діма. Хемік думав, що побачить перед собою фантаста, який стане розводитися над мрячними проєктами. Та за хвилинку переконався Діма, що мусить слухати його з найбільшим зацікавленням, тому й не думав переконувати його, щоб залишив свої праці. Навпаки, став намовляти його, щоб далі працював.

Кілька днів опісля прийшла винахідникова жінка знову до Діма, щоб довідатися, що він порадив її чоловікові. Діма сказав їй:

— Я сказав вашому чоловікові, що він є на порозі справді ґеніяльного винаходу. Я заохочував його, щоб далі працював над своїми досвідами; а щодо видатків, то я поможу йому. Не перепиняйте йому займатися тими досвідами. Може пізніше будете мати нагоду подивляти його.

Винахідником, про якого тут мова, був француз Даґер, а робив він досвіди над винаходом фотоґрафії.

ЧИМ БУДЕМО СВІТИТИ?

—o—

Колись, як людина ще жила первісним життям, їй вистарчало світло сонця. З заходом сонця первісна людина йшла на спочинок, так, як звірина, що з нею ця людина була в таких близьких взаєминах. Згодом людині не вистарчало дня — і тоді людина послугувалася світлом вогнища, при якому докінчувала свої денні роботи. До цього найкраще надавалися смоляки, які внаслідок приявности в дереві живиці горіли довше і ясніше, хоч і дуже коптіли. Зо смоляків люди перейшли на свічки, згодом на нафтове світло, а врешті на ґаз і електрику.

Як виявляється, електрика ще довго буде найважнішим джерелом світла, тільки спосіб використання електрики до освітлювання буде підлягати ріжним удосконаленням. Загально принятим тепер способом — це розжарення при помочі електричного струму тоненьких дротів, які розжарюються до білого і видають сильне, осліпляюче світло. Вже в самій жарівці зайшло чимало уліпшень від часу її винаходу. (Едісон): тоді дротики робили із звугленої бамбусової нитки, яка, щоправда, розжарювалась малощо слабше, як сьогодні, та яка пожирала втроє стільки електричного струму. Сьогодні ми заступили її металевими ідеально тоненькими дротиками. Електричного струму йде втроє менше, але все ще багато. Бо треба памятати, що дротики тому світять, що розгріваються; отжеж електрична енерґія переміняється водночас у тепло, яке без потреби марнується. І тому вчені почали шукати зимного світла, тобто такого, щоб уся електрична енерґія переходила тільки в світло. Таке світло знайшли: це т. зв. **содове** світло.

Содова лямпа.

Що це є содове світло?

Щоб це пояснити, зробім наперед один фізичний досвід. Візьмім собі скляну рурку, получену з обох кінців з електричним струмом. Випомпуймо з рурки повітря, а замісць нього впомпуймо маленьку скількість якогонебудь ґазу. Пустім струм: відразу середина рурки заяснiє дивним (залежно від ґазу) одностайним світлом. (Тут слід згадати, що багато в цій ділянці довершив великий український фізик **Іван Пулюй,** що був довший час ректором політехніки у Празі). Учені випробували ріжні ґази — чи навіть їх комбінації — і кожний раз виходило інше світло, іноді в пречудних, ріжнородних барвах. Врешті вчені почали шукати такого ґазу, який би давав чисте, молочне біле світло, пригоже для людських очей, — і знайшли його: це ґаз, що повстає з **соду** у сполуці з **неоновим** ґазом.

Содовий ґаз, це властиво й не ґаз, тільки пара, яка витворюється з соду (що є в сталім стані) щойно в рурці.

Отож рурку, в якій знаходиться неоновий ґаз і трохи соду, вкладаємо в ширшім промірі й уміщуємо її в самій серцині в скляний кіш, що має подвійні стіни, між якими знаходиться порожнеча.

Така стіна стримує тепло і не випускає його поза жарівку. І тепер, після всіх підготувань, згадану рурку лучимо з електричними дротами і влучаємо струю. Рурка в середині починає огріватися. Чим більше огрівається — сод поволі переходить у пару — і ця пара починає розблискувати ясним, зеленаво-жовтим світлом. Це звичайно настає по 7—14 хвилинах.

Найкраще досі світло.

Содове світло найкраще, яке люди досі видумали. Звичайна електрична жарівка, як знаємо, дає сліпучо біле світло, яке дразнить очі й тому лікарі від очей радять приміщувати його так, щоби бодай не кидалося в очі. Содова лямпа не є: вона, як ми сказали, кидає дуже ніжне, зеленаво-жовте світло, при якім видно як серед білого дня, а в яке можемо глядіти відчиненими очима; нічого воно нам не шкодить. Таке світло знаменито надається для освітлення самоходів. Самоходи, як знаємо, мають сильні рефлектори, якими освічують собі дорогу. І саме ці рефлектори викликують ріжні катастрофи. Бо вони, хоч і кидають ярке світло, то рівночасно кидають і сильні тіні — і в цей спосіб шофера дуже часто впроваджують у блуд. А содове світло рівно, одностайно просякає ціле своє окруження, а найголовніше мряку, і через це є правдивим благословенням для літаків, кораблів, самоходів та залізниць.

В додатку — дуже ощадне.

Содова лямпа є також дуже ощадна: вона зуживає 3—5 разів менше електричного струму, ніж звичайна жарівка, а крім того є довговічна. Коли звичайна жарівка горить найдовше 600—700 годин, то содова лямпа й 3,000 годин. Вона є також нечула на зміну напруги в електричній сітці: коли звичайна електрична жарівка вже при малій зміні напруги миготить, стемнюючись чи розжарюючись надмірно, через що жарівка звичайно перепалюється, то при содових лямпах таких скоків нема. Вони горять увесь час однаково, даючи спокійне, лагідне світло. Всі ці прикмети содового світла причиняються до щораз більшого розповсюднення його, головно по великих містах. — („Наш Прапор").

Можна й на рати.

— Що коштують ці черевики?

— Вісім долярів.

— А на рати?

— На рати шіснацять, але половина платна згори.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

И. Г., Перт Амбой, Н. Дж.— Новинку взято з того, що писали польські газети. У справі спадку треба віднестися до консуляту.

УВАГА! — ТРЕНТОН, Н. ДЖ.!

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА ЧЕРЕЗ РАДІО.

З приводу 950-літ. ювилею хрещення Руси-України, співацько-драматичний хор „Бандурист" при українській православній церкві св. Тройці в Трентон, Н. Дж., виконає святочну програму в четвер, 28. липня (Джулая), в день св. Кн. Володимира, через радіостацію WTNJ (1280 Кс.) пів години, від 7:30 до 8:00 вечором.

Не рахує.

Жінка до мужа, що приходить до хати пяний уночі:

— Пянице один! З корчми до хати нема й пів кільометра, а ти ліз–до хати три години?!

— Так, моя дорогенька, але ти не рахуєш ширини вулиці!

Д-Р С. ЧЕРНОВ
● Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.
223 SECOND AVE., cor. 14th ST.,
NEW YORK CITY, Room 14.
Офісові години 10—8; неділя 11—2.
Жінка-доктор до обслуги.
X & флюроскоп.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. Ввечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

ПОХОРОННІ ЗАВЕДЕННЯ

МИРОН ЛИТВИН
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Без ріжниці, як далеко поза Нюарком. Вразі потреби телефонуйте до нас. Обслуга щира і чесна. — Office:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: Essex 3-5347

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL
707 PROSPECT AVENUE
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Ludlow 4-2568.

ІВАН БУНЬКО
Новий Український Ундертейкер заряджує погребами по ціні так низькій, як $150. Обслуга найкраща.

JOHN BUNKO
Licensed Uundertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified Funerals as low as $150.
Telephone: Orchard 4-8088

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ.

(52)

Готовість, з якою виводив сторож Тарзана на подвіря, викликала в самого Тарзана підозріння. На світі є добрі люди, без сумніву. Алеж той сторож не виглядав на такого дуже ласкавого, а проте робив Тарзанові приємність, за яку міг би дорого заплатити. Це насторожило Тарзана і він пильно обсервував кожний рух сторожа.

А коли сторож пустив Тарзана попереду себе, Тарзан цілий обернувся в одну увагу. Немов лісовий звір, хотів усе відчути інстинктом. Нагло він зачув шелест, що виходив від шкіряного футералу, в якому був револьвер. А за пару секунд він учув, як виходив уже інший голос від натиску язичка від револьвера. „Зараз буде стріл", він подумав і кинувся на землю.

Стріл справді роздавсь і кілька кроків перед ним куля застрягла в стіну. Миттю Тарзан зірвався і пустився до сторожа. Чорний був цілком спантеличений. Передівсім він не знав, чому його вязень упав, ще заки поцілила його куля. А далі не знав, чому він знов зірвався, коли вже мав бути неживий. Всетаки він випрямив револьвер знов у напрямі Тарзана.

Таким ударом Тарзан повалив його на землю і притім сам звалився на нього. Та чорний тепер дістав величезний страх, а заразом велику силу. Він обороняв своє життя, як він думав. Револьвера він не випускав з долоні, тільки старався за всяку ціну звернути його ще раз у напрямі Тарзана. Та Тарзан добре дбав про те, щоб дуло не було звернене до нього.